

פתיחת וסגירת לול שמחזיק ארבעים סאה - שיעור 270

I. הטעמים לאסור

(א) לול של תינוקות שמחזיק מ' סאה וכל החלקים מחוברים לגוף אחד ופוחחים בצירים עיין בשו"ע (ש"י - ה) דכסא העשוי פרקים מותר לפתחו לכתחלה דהא עומד לכך (מ"ב סק"ז) אמנם עיין בבה"ל (ד"ה כסא) דמסתפק הפמ"ג לענין תיבה המחזקת ארבעים סאה אם מותר לכפותה על אוכלין משום אהל דאינו תורת כלי עליו וחמיר מכלי וראיתו מהרמ"א (ש"ד - ה) דיש בנין וסתירה בכלים בכלי שמחזקת ארבעים סאה ואפילו בנין כל דהו (מ"ב סק"ז) ולכן בנידן דידן אפשר דחשיב בנין כל דהו ועיין בעירובין (ל"ד:) דאסור לכו"ע לסתור מגדל גדול לקחת ממנו העירוב

(ב) ועוד דעת הגרש"ז אויערבך דבית אשר הגג והמחיצות כולם מתקפלים ופוחחים ע"י צירים אסור לפתוח ולעשות אהל כזה בשבת (שש"כ כ"ד - הערה נ"ה צ"ע הגרש"ז) ואינו דומה לגגות של סוכה שכבר יש מחיצות קבועות מאתמול (רמ"א תרכ"ו - ג) וגם אינו דומה לפתיחת וסגירת דלת שהדבר מוכן מאתמול וכתב עוד דגם מטריה התקוע בקרקע שבגינה הרי נהפך ממקל לאהל ואסור לפתחו ודלא כהחזו"א (נ"ז - ו) שמתיר לפתוח מ"מ החזו"א אסר פתיחת החשמל משום בונה כיון שהוא בבנין ממש (י - סק"ט)

(ג) האג"מ (ד - ק"ה - ו) החמיר יותר דאסר למתוח אהל הקבוע בעגלות תינוקות שאין פותח טפח אפילו יש תורת כלי עליו וכ"כ השו"ת נודע ביהודה (תניח"ל ב) דמטריה לא דמי לצירים בגג הסוכה ששם הגג מחובר לבית והגג כמו דלת ובטל לבית אבל מטריה סתומה עץ בעלמא ובפתיחתו עושה את כולה וה"ה בנ"ד עושה כולה ואסור

II. הטעם להתיר משום שדרך תשמישו בכך ואין נפקא מינה אם הוא מ' סאה

וכל הראיות הנ"ל הם מדוגמאות שיש בו אהל ואינו דומה לנ"ד וראיתי מהמ"ב (ש"י - סק"ז) דהדף שקבוע בכותל שכביהכ"נ שמניחין עליו ספרים מותר דהא אין כוונתו במה שפושט את הדף לשם אהל אבל אם כוונתו לאהל אסור אפילו אם עומד לכך וגם הספק של הפמ"ג הוא משום אהל משא"כ בנ"ד דיננו משום בנין וסתירה או תיקון מנא וכיון שעומד לכך אין לאסור ודומה לפתיחת דלת שסגור במנעול חזק וכן מטריה שתקוע בקרקע והאהל הקבוע בעגלה אינם דמיונים ועוד דאפילו מיטה של פרקים (ש"ג - ו) אם דרכה להיות רפויה מותר לכתחלה ושם אינו גוף אחד ונ"ד פתיחת וסגירת הצירים דבר קל הוא וחשיב רפויה כמו שמותר להאריך שלחן בעזרת המדף (extension board) העומד לכך ומותר לתחוב את הפינים לתוך הנקבים אפילו בתחיבה חזקה משום שקל לסתור ורק כוסות העשויים בחריצים (שרויף screw) ומהודקים בחוזק לכו"ע אסור וכיסוי כלים אפילו אם עשויים כך שרי (מ"ב סקמ"ה) וצירים קל יותר משרויף או חריצים ודומה לכיסוי כלים וכ"כ השו"ע הרב דהשרויף אינו אסור בדבר שאין עשויין לקיום כלל כמו בנ"ד וכ"כ בסטנדר (שו"ת שבט הלוי ו - ל"ז) וכן שמעתי מרב מנשה קליין ורב דוד פיינשטיין דנ"ד אין חשיב אפילו בנין עראי וגם מה שכתב הגרש"ז לאסור לפתוח בצירים בית המקפלת הוא משום איסור אהל ולא בנין

III. פסקי הגרש"ז אויערבך בענין פתיחת הקענס והשקיות וחבילות בשבת

(א) תנן (צ"ט מ"ו) שובר אדם את החבית לאכול ממנו גרוגרות ופירש רש"י דאין במקלקל שום איסור בשבת ושיטת הר"ן והרשב"א דדינו ככל פטורי שבת דפטור אבל אסור ובתוספות (ס) כתבו דלא התירו אלא בחבית דמיירי במוסתקי דמחמת גריעותו לא חייס עלה וליכא למיחש שמא יכוין לעשותו כלי וכן הוא שיטת הרא"ש מיהו הרי"ף והרמב"ם כתבו האי דינא בסתמא (צ"ט כ"ג - ז) אלא שהשלטי גבורים דעתו לומר דדעת הרמב"ם כדעת התוספות והרא"ש וע"ע בערוך השלחן (ש"ד - ז' וס') והמחבר הבין מסתימת הרמב"ם שדעתו לאסור בשאר כלים כשיטת התוספות והרא"ש

ועיין בקרבן נתנאל (קמ"ו - חות "ה") ועיין בביצה (ל"ג:) ועירובין (ל"ד:) ובתוספות (עס)

ב) קופסאות

1. אשר אין רגילים להשתמש בהן שימוש נוסף אחרי פתיחתן אין לפותחן מכיון שהדרך היא לשמור בהן את התוכן עם פתיחתן ואין לפותחן אפילו אם מריק את התוכן מיד עם פתיחתן (ש"כ ט - ג נשס החז"ל) ויש מקילין (הגרש"ז ח' נש"כ ט - ז - י) אם כוונתו בפתיחת הקופסה כדי לזרקה מיד דחשוב ככלי רעוע ודינו כמוסתקי משמע שאף מוסתקי היה רגילים להשתמש בה הרבה פעמים אפ"ה מותר לשברה
2. שקיות של חלב או מיץ הוה ככלי גרוע אפילו לחזו"א ודינו כמוסתקי (ש"כ הערה י"ב) ובלבד שלא יכוין לעשות פתח יפה ולא יפתח במקום הנדבק אלא יחתוך קצת בגוף השקית ואם בדעתו להשתמש בהן שימוש נוסף אסור לפותחן גם להמקילים דלא גרע מחותך קיסם לחצוץ בו שיניו (מ"ז ש"כ - סוסקי"ג)
3. חבילות קיל טפי מחבית של מוסתקי ואף לדעת החזו"א שרי ודינו כמגופה וגם אינו חשוב כמפרק ניירות דבוקין כיון דאין זה של קיימא (ש"כ ט - הערה י"ז)
- ג) שקיות אשר רגילים להוריק את תוכנן מיד עם פתיחתן כמו שקיות קטנות של סוכר מותר לפותחן בשבת ויו"ט ואף מותר לחתוך אותם במקום המיוחד לכך ואין בזה משום מלאכת מחתך דמה שהוא חותך במקום המוסמן אינו אלא שלא ישפך הסוכר (ש"כ ט - הערה כ"ה)
- ד) שאלה בענין הסרת הלשונית מפחיות שתיה (כמו Coca Cola cans) עיין מוריה (ניסן תש"ז) שכתב שם השש"כ בשם הגרש"ז א דיש להתיר לפותחה משום דאינו מתכוין לנקב יפה וגם במפיס מורסא לא מבואר בשום מקום דיקפיד "לא לעשיית נקב יפה" ואינה דומה למגופה משום שהיא גוף אחד ולא שני גופים וגם כאן אין לו כל כוונה של שימוש בחלקי הקופסה לפי מדה מסויימת לכן אין כאן מלאכת מחתך
- ה) המנחת שלמה (י"ז - י"ז) כתב דאסור לפתוח הפקק משום דנעשה כלי אמנם במוריה (עס דף ז"ג) כתב שכל זה איירי בפקק ממתכת אשר קודם הנחתו על הבקבוק אינו אלא כשרוול של פח בלא צורת הברגה והמכונה מהדקינו ויוצרת את הברגה משא"כ הפקקים מפלסטיק קשיח שכבר לפני הנחתם בראשי הבקבוקים יש בהם הברגה וראוים לשימושם כפקק
- ו) שאלה בענין הסרת שיירי הטבעת מפקק הברגה עיין במוריה (ענת תשנ"ז דף ז"ד) דאין איסור בהסרתם דאין שיירי הטבעת מפריעין שימושה רק הפרעה חיצונית ומסתבר דבכה"ג אין לדונו כמכה בפטיש ואינו דומה למגופה שנכתתה היא ושבריה לא יספות ממנה שבר לכסות את הכלי דהבליטות והעוקצין מפריעים את עצם השימוש במגופה אבל לפי מה שכתבנו למעלה לשיטת הנחל זרד יש להחמיר שהיא תיקון במגופה

IV. שיטת רב משה פיינשטיין

כל השאלות מענינים אלו צריך לחקור באיזה סוג או גדר נפל השאלה אם הוא בגדר (א) כלי שלם או (ב) מוסתקי או (ג) מגופה או (ד) עור על פי החבית או (ה) שבירת אגוזים אמנם עיין באג"מ (ב - קכ"ז - י) דלמעשה אין להתיר כיון שבני תורה מועטין בעוה"ר ואין לקרוע לא שק של בגד ולא של נייר ולא לשבור הקענס ותיבות ואף לא לחתוך ולקרוע החבל שקשור בו השק אף בדברים שהם יותר צורך שבת וכ"ש בדברים שאין בהם צורך שבת כ"כ ועוד דאיכא צורך שבת הוא שיראה מחשש חילול שבת זהו כבוד שבת היותר גדול אמנם לצורך אורחים או לצורך גדול אחר יקרע ע"י עכו"ם ואם הוא תלמיד חכם ובצנעא יש להתיר לו בצורך גדול אם יהיה לו בושת ודוקא אם אין שם עכו"ם ורק בדברים שמותרין מדינא אבל לשבור כלי שלם אין להתיר אף בצורך גדול אלא ע"י עכו"ם (אג"פ עס) וע"ע בספר פסקי תשובות (שי"ד) שהביא מקילים בדבר שמעתי מרב דוד פיינשטיין דבדרך השחתה מותר לקרוע חבילות ושקיות אפילו שלא לצורך אורחים